Пише: Слободан Антонић
четвртак, 29 октобар 2009 00:57

Извештај Европске комисије – тог извршног тела ЕУ – о напредовању Србије у процесу евроинтеграција [1] , у нашој влади је оцењен као „изузетно позитиван“. Међутим, ако се пажљиво погледа тај извештај, видеће се да је ЕК на листу захтева које Србија треба да испуни ако хоће да постане кандидат, фактички ставила и усвајање Статута Војводине, одржавање геј параде и престанак вербалних напада на активисткиње и активисте из људскоправашких НВО.

Када је реч о Војводини, у Извештају дословце пише: „Покрајинска скупштина Војводине прихватила је, у октобру 2008, нацрт Статута Војводине, у складу са уставним одредбама. Међутим, нацрт Статута још није усвојен у Народној скупштини, као што захтева Устав. Крајњи рок за то је истекао 31. децембра 2008. Скупштина такође још није изгласала ни пратећи закон о преносу надлежности са Републике на Покрајину. Главни разлози за ово одлагање тичу се политичких и страначких подела у вези децентрализације Србије. Све у свему, (...)уставне одредбе које се односе на статус Војводине још нису примењене. Неопходне су даље реформе како би се обезбедило да уставне одредбе (...)буду примењене у складу са европским стандардима. То је један од кључних приоритета Европског партнерства“ (стр. 6-7).

Европска комисија свакако да има право да цени уставност и законитост у Србији. Без владавине права ни једна земља се не може назвати европском или демократском. Али, необичност, па и злонамерност овог Извештаја види се управо по томе што се уставност у Србији сагледава на контроверзан начин и то на питању које је баш са уставноправног становишта спорно. Наиме, Европска комисија у свом Извештају отворено стаје управо уз ону страну у спору која покушава флагрантно да прекрши Устав Србије. Јер, као што су то приметили *сви* уставноправни стручњаци у Србији (изузев, наравно, Светозара Чиплића), нацрт Статута АПВ усвојен у октобру 2008. садржи „бројна и суштинска кршења Устава Србије“ (види *Зборник* са научног скупа одржаног на Правном факултету у Београду, 1. децембра 2008
[2]
). Како Скупштина Србије нема право да предложени нацрт Статута мења, већ га има примити или одбацити у целости, усвајање Пајтићевог предлога Статута до 31. децембра 2008, према општем мишљењу правних стручњака у Србији, представљало би

далеко теже кршење Устава Србије него што је то непоштовање рока за прихватање Статута одређеног прелазним одредбама новог Устава.

Ово су брзо схватили у врху ДС, односно у врху државе. Зато Пајтићева верзија Статута и није дошла на дневни ред Скупштине, све док није колико толико доведена у склад са Уставом (што ће се, надамо се, и видети када најновији нацрт буде дошао на поновно разматрање у Скупштину АПВ). Из тог разлога, а не због „политичких и страначких подела у вези децентрализације Србије“, како стоји у Извештају Европске комисије, Статут АПВ још није усвојен у Скупштини Србије. Међутим, Европска комисија, заведена од стране својих овдашњих „информатора“, заузима крајње необичан став по овом питању. Она не само да пребацује Србији што није усвојила формално противуставну, а суштински противдржавну и сецесионистичку верзију Статута Војводине. Она усвајање тог проблематичног документа проглашава чак „применом европских стандарда“ и „једним од кључних приоритета Европског партнерства“!

Као што то упозорава проф. Слободан Самарџић [3] , предавач на предметима „Европски односи“ и „Европска унија“, на Факултету политичких наука, „ЕУ се досад није мешала у унутрашње уређење држава кандидата или преткандидата“. Због тога је тврдња Европске комисије да је Србија пошто-пото морала да усвоји Пајтићеву верзију Статута АПВ, без обзира на њену очигледну неуставност, још један преседан када је Србија у питању. Помињање Статута Војводине у овом извештају, заправо, личи на фактичко постављање новог услова који се Србији хоће наметнути у процесу придруживања. То све говори, како каже Самарџић, „о високој политизацији статута Војводине у институцијама ЕУ и великој непрозирности у коју је процес придруживања запао“.

Занимљиво је да је на интернет страници владине Канцеларије за придруживање ЕУ пре превода овог Извештаја [4] стајао превод једног другог документа који представља збирни извештај за балканске земље (укључив и Турску)
[5]
. Међутим, баш захваљујући том преводу, српска јавност је у прилици да јасније сагледа двострука мерила која, по појединим питањима, ЕК примењује на различите земље, а пре свега нечасну улогу коју, у процесу информисања ЕК о стању у Србији, играју поједине НВО из људскоправашког сектора. Због тога се данас Србији, као што смо рекли, и испостављају фактички још два захтева као услов за придруживање: одржавање геј параде и престанак вербалних напада на активисткиње и активисте НВО.

Наиме, ако се упореде извештаји за све балканске земље, па и за Косово (које ЕК

третира као посебну државу!), за Албанију или за Турску, види се да се од свих балканских земља једино у Србији „догађају инциденти праћени говором мржње, претњама и физичким нападима усмереним против новинара, бранилаца људских права, као и против лезбејске, геј, бисексуалне и трансродне (ЛГБТ) популације, при чему починиоци нису изведени пред лице правде“ (Збирни извештај, стр. 64). Неко ко не познаје прилике на Балкану могао би се с правом запитати – зашто је Србија изузетак? Зашто се у извештају о стању људских права, рецимо, у Албанији, на Косову или у Турској, уопште не помињу ни „браниоци људских права“, ни „ЛГБТ популација“, ни „говор мржње, претње и физички напади“ којима су они изложени, једино се то у делу извештаја који се односи на Србију појављује као проблем?

Могућа су два одговора на ово питање: или нешто стварно није у реду са српским друштвом, јер су чак и Косово, Албанија и Турска, по овим извештајима, далеко испред Србије у третирању ЛГБТ популације и „браниоца људских права“ из НВО; или нешто није у реду са овдашњим информаторима Европске комисије, који долазе поглавито из НВО сектора, и који достављају погрешне и искривљене информације или дају злонамерна тумачења онога што се у Србији дешава, а Европска комисија њихове проблематичне извештаје прихвата здраво за готово.

Одговор, наравно, може да буде само ово друго. Наиме, као круцијални доказ за наводни терор над ЛГБТ популацијом у Србији узето је то што је „планирана Београдска поворка поноса у септембру 2009. године морала бити отказана у последњем тренутку услед претњи насиљем које су екстремистичке групе упућивале организаторима и учесницима“ (65). Међутим, у овом збирном извештају ЕК прикривена је несумњива чињеница да се геј парада у Београду и те како могла одржати, само да су организатори прихватили да се помере пар улица даље од места на коме су намеравали да се окупе. Такође је сакривена чињеница да су организатори, у персоналном и институционалном смислу, најчешће они исти НВО активисти који су Европској комисију послужили као главни информатори за писање извештаја о стању људских права у Србији.

Тако произилази да је цела представа са геј парадом била заправо само једна врста провокације преко које је требало приказати сву „страхоту“ положаја појединих НВО активиста у Србији, добити нове грантове и, узгред, још једном оцрнити ову јадну и понижену земљу. Наиме, право ЛГБТ популације на Косову, у Турској или Албанији у Извештају се уопште не помиње, јер у тим земљама није ни било „отказивања Параде поноса због претњи насиљем“. Наравно, јер се тамо, као ни у Грчкој уосталом, нико и не усуђује да помисли да своју хомосексуалност претвара у парадирање централном градском улицом. У Србији не само да је један утицајни део друштва јавно подржао такву идеју, већ је влада понудила да уз помоћ полиције обезбеди њену реализацију. Једини

услов владе је био тај да се из безбедносних разлога манифестација одржи на другом месту. Организатори, међутим, како се сви добро сећамо, једва су дочекали и најмање одступање од њиховог плана и одмах читаву манифестацију наљућено и увређено отказали. Затим су на сва звона објавили како се у Србији најстрашније крше људска права, због чега, ево и Европска комисија сада у свом извештају мора да реагује.

Слично се може рећи и за наводне нападе на НВО активисте из људскопаравшког сектора. Најпре, јавност није упозната ни са једним „физичким нападом усмереним против бранилаца људских права, при чему починиоци нису изведени пред лице правде“. У питању је очигледно пресна лаж. Не само да Наташу Кандић, Соњу Бисерко, Биљану Ковачевић Вучо или било коју другу активисткињу или активисту нико није *некажњено* физички нападао, већ је питање да ли су уопште и забележени икакви физички напади на њих. Јер, знајући за њихово стално присуство у еврореформским медијима, са правом се може закључити да таквих напада није ни било. Наиме, да је било обратно, да је неко стварно физички угрозио наше активисткиње, о томе би већ одавно брујала не само цела Србија, већ би се припремала и посебна расправа о страдањима ових наших суграђанки пред Европским парламентом у Стразбуру, као и пред Саветом безбедности УН.

Оно што се свакако догађало јесте грдња и вређање које су поменуте активисткиње доживљавале на улици, или у продавници. То је жалосна појава коју свакако треба оштро осудити. Али, занимљиво је објашњење ове појаве које се даје у Извештају Европске комисије за Србију. „НВО-и, а нарочито браниоци људских права“, каже Европска комисија, „били су поново жртве претњи и вербалних напада због изражавања другачијих погледа у вези питања као што су Косово или борба против некажњавања злочина“ (стр. 15). Ти „другачији погледи на Косово“ јесу заправо директна подршка сецесији ове покрајине од Србије, а „борба против некажњавања злочина“ јесте залагање за увођење једне врсте диктатуре „денацификатора и деконтаминатора“ у Србији. Такви, екстремистички ставови, у свакој другој земљи би изазвали далеко бурније реакције, како у јавности тако и међу грађанством, од вербалних непријатности које повремено доживљавају поједине наше НВО ведете. Пребацивати српском друштву што таквих реакција уопште има, заправо, представља још једну тешку хипокризију и још једну у низу понижавајућих провокација.

У ствари, механизам уцењивања Србије који се из овог извештаја лепо види, веома подсећа на искуство из ранијих тоталитаристичких система. Тада је, наиме, политичка полиција слала своје добро обучене и плаћене провокаторе код појединих „сумњивих“ или „неприлагођених“ категорија грађана, како би изазивала њихове непримерене реакције (у смислу да су се могле полицијски или судски гонити). Те реакције су, затим, у политичкој полицији уредно бележене и служиле или као повод за непосредну

репресију, или као предмет уцена и застрашивања у случају жртвине „недовољне кооперативности“.

Слично се са Србијом дешава данас. Као што је већ показано у бројним чланцима објављеним у „Печату“, различите фондације ЕУ и САД финансирају неколицину домаћих НВО, које подстичу стварање некаквог „војвођанског идентитета“, пропагирају независност „косоварске државе“, дижу галаму због „угрожавања права ЛГБТ популације“ итд. Када, међутим, у тим својим „активностима“ наиђу и на најмањи отпор, када доживе и најмању критику или оспоравање, када се само нешто од њихових планова и захтева не оствари, те НВО почињу да пишу љутите и оптужујуће извештаје у којима представљају Србију као легло фашизма и насиља, захтевајући од ЕУ и САД да најоштрије казне „фашистичку“ и „насилну“ Србију.

Бирократе из Брисела и Вашингтона, затим, све те извештаје лепо сложе и објаве као своју „објективну и неутралну“ оцену стања у Србији. Они при томе задржавају дискреционо право да донесу коначну пресуду Србији, зависно од „кооперативности“ актуелних власти у Београду. Ако српску владу тренутно чине „проверени кадрови“, онда из оваквих „извештаја“ неће произаћи никаква конкретна казна за Србију (осим што ће послужити као оправдање да се одбије још једна молба Србије, тог вечитог европског „кандидата за кандидата“, за неку ситну и сасвим природну повластицу). Ако пак „лојални кадрови“ почну да се мигоље, ако почну да отказују беспоговорну послушност, или, не дај боже, ако на власт у Србији дођу људи који размишљају својом главом, е онда се из фиоке ваде ови извештаји, онда се организују медијске представе о „ужасном стању људских права у Србији“, онда се доносе драматичне резолуције, онда се прети санкцијама или пак приступа директном кажњавању непослушника.

По том полицијско-провокаторском третману, међутим, Србија ипак није изузетак. То се лепо види из поменутог упоредног извештаја за земље Балкана. Бриселској бирократији је, наиме, довољно да свакој земљи пронађе само једну ману, само једну слабу тачку и да је онда преко ње бескрајно држи у шаху. За Турску је то слобода изражавања, за Црну Гору реформа судства, за Македонију административни капацитети, за Албанију организовани криминал, за Србију Војводина и геј парада... Не постоје објективна и упоредива мерила по којима би се земље кандидати оцениле и рангирале. Нема коначне листе достижних и испуњивих услова које нека земља треба да оствари да би бриселска бирократија била задовољна. Све је препуштено њеној самовољи, све је препуштено њеном дискреционом праву да убацује нове критеријуме, да усваја извештаје на које се не можете жалити (ма колико они нетачни и неправедни били), да доноси преспризивне оцене, коначне пресуде и неизбежне казне...

Зато Србија, у основи, и не треба да се осврће на ове „извештаје“. Као еманација најгорег бирократског волунтаризма и децизионизма, ови извештаји, њихова садржина и њихове „препоруке“, потпуно су ирелевантни. Србија може, следећи ове извештаје, све да уради. Она може да усвоји и Пајтићев Статут, и да цела влада обуче кожне панталоне, офарба се у розе и заврти задњицом на Тргу републике... Можемо сви да научимо и да дубимо на трепавицама. Ништа нам неће вредети. Србија неће бити примљена у ЕУ све док то не одлучи вашингтонско-бриселска бирократија (или каква друга моћна „закулиса“) – баш онако како је то било у случају Бугарске и Румуније.

Зашто се онда на то обазирати? Радимо свој посао поштено, поправљајмо институције, обрачунајмо се са корупцијом... И све ће на крају доћи на своје. А овакве бесмислене извештаје, њихове ауторе и информаторе, брзо ће прекрити снег, шаш и политички и историјски заборав.

(Краћа верзија овог текста објављена је у *Печату,* бр.87, 29.10.2009)

---

[1] http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2009/sr_rapport_2009_en.pdf

[2] *Предлог Статута АП Војводине: Зборник радова са Научног скупа одржаног на Правном факултету у Београду, 1. децембра 2008. у организацији Правног факултета у Београду* , „Правни факултет“, Београд 2009.

[3] *Недељни телеграф*, 21. октобар 2009, стр. 10-11.

[4] http://kzpeu.seio.gov.rs/dokumenti/godisnji_izvestaj_ek_srbija_2009_sr.pdf

[5] http://kzpeu.seio.gov.rs/dokumenti/ek_strategija_pro%C5%A1irenje_2009_2010_sr.pdf